

POLITICAL ACTIVITY OF WOMEN AND THEIR PARTICIPATION IN STATE GOVERNANCE

Lola Muzafarovna Karimova

Associate Professor, Department of Social Sciences

Doctor of Philosophy (PhD) in Philosophy

Bukhara State Medical Institute

Bukhara, Tashkent

ABOUT ARTICLE

Key words: women, political activity, state governance, gender equality, Uzbekistan, democratic institutions.

Received: 11.02.26

Accepted: 12.02.26

Published: 13.02.26

Abstract: The article analyzes the political activity of women and their participation in state governance in modern societies. Women's involvement in political processes is considered a crucial factor for strengthening democratic institutions, ensuring social justice, and achieving sustainable development. The study highlights women's active participation in the parliament, local councils, and executive authorities in the context of Uzbekistan.

XOTIN-QIZLAR SIYOSIY FAOLLIGI VA DAVLAT BOSHQARUVIDAGI ISHTIROKI

Lola Muzafarovna Karimova

Ijtimoiy fanlar kafedrası dotsenti

Falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Buxoro davlat tibbiyot instituti

Buxoro, O'zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: xotin-qizlar, siyosiy faollik, davlat boshqaruvi, gender tengligi, O'zbekiston, demokratik institutlar.

Annotatsiya: Mazkur maqolada zamonaviy jamiyatlarda xotin-qizlarning siyosiy faolligi va davlat boshqaruvidagi ishtiroki tahlil qilinadi. Ayollarning siyosiy jarayonlardagi ishtiroki demokratik institutlarni mustahkamlash, ijtimoiy adolatni ta'minlash va barqaror rivojlanishga erishishning muhim omili sifatida ko'rib chiqiladi. O'zbekiston misolida xotin-qizlarning parlament, mahalliy kengash va ijro etuvchi hokimiyat tizimidagi faol ishtiroki yoritilgan.

ПОЛИТИЧЕСКАЯ АКТИВНОСТЬ ЖЕНЩИН И ИХ УЧАСТИЕ В ГОСУДАРСТВЕННОМ УПРАВЛЕНИИ

Лола Музафаровна Каримова

Доцент кафедры социальных наук

Доктор философии (PhD) по философским наукам

Бухарский государственный медицинский институт

Бухара, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: женщины, политическая активность, государственное управление, гендерное равенство, Узбекистан, демократические институты.

Аннотация: В статье анализируется политическая активность женщин и их участие в государственном управлении в современных обществах. Участие женщин в политических процессах рассматривается как важный фактор укрепления демократических институтов, обеспечения социальной справедливости и устойчивого развития. На примере Узбекистана рассматривается активное участие женщин в парламенте, местных советах и органах исполнительной власти.

Kirish. Zamonaviy demokratik jamiyatlarda davlat boshqaruvining samaradorligi va barqarorligi, avvalo, ijtimoiy guruhlarining, jumladan, xotin-qizlarning siyosiy jarayonlardagi faol ishtiroki bilan chambarchas bog‘liqdir. Xotin-qizlarning siyosiy faolligi jamiyatda gender tengligini ta’minlash, ijtimoiy adolatni qaror toptirish hamda davlat hokimiyati institutlarining ochiqligi va inklyuzivligini kuchaytirishning muhim omili sifatida namoyon bo‘ladi.

Globallashuv, demokratik islohotlar va fuqarolik jamiyati institutlarining rivojlanishi sharoitida xotin-qizlarning davlat boshqaruvidagi ishtiroki masalasi dolzarb ilmiy va amaliy muammoga aylangan. Ayollarning parlament, ijro etuvchi hokimiyat, mahalliy boshqaruv organlari hamda siyosiy partiyalar faoliyatidagi ishtiroki davlat qarorlarining ijtimoiy yo‘naltirilganligini kuchaytiradi, aholining turli qatlamlari manfaatlarini hisobga olish imkonini beradi.

Shu bilan birga, ko‘plab jamiyatlarda xotin-qizlarning siyosiy faolligini cheklovchi omillar — an’anaviy stereotiplar, institutsional to‘siqlar, siyosiy madaniyatning yetarli darajada rivojlanmaganligi — hanuzgacha saqlanib qolmoqda. Mazkur holat xotin-qizlarning davlat boshqaruvidagi ishtirokini chuqur ilmiy tahlil qilish, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish mexanizmlarini aniqlash zaruratini yuzaga keltiradi.

Mazkur tadqiqotda xotin-qizlarning siyosiy faolligi va davlat boshqaruvidagi ishtirokining ijtimoiy-siyosiy mohiyati ochib beriladi, zamonaviy jamiyatlarda ushbu jarayonning ahamiyati va istiqbollari tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari gender siyosatini takomillashtirish, davlat boshqaruvi tizimida inklyuziv yondashuvlarni rivojlantirish va xotin-qizlar faolligini oshirishga qaratilgan amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Asosiy qism. Zamonaviy jamiyatlarda demokratik boshqaruv tizimini takomillashtirish, inson huquq va erkinliklarini ta'minlash hamda barqaror ijtimoiy-siyosiy rivojlanishga erishishda xotin-qizlarning siyosiy faolligi va davlat boshqaruvidagi ishtiroki muhim ahamiyat kasb etadi. Bugungi globallashuv sharoitida gender tengligi masalasi xalqaro hamjamiyat tomonidan jamiyat taraqqiyotining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Shu nuqtayi nazardan, xotin-qizlarning siyosiy qarorlar qabul qilish jarayonlaridagi ishtiroki davlat siyosatining ijtimoiy yo'naltirilganligini kuchaytiruvchi asosiy omillardan biri hisoblanadi [2, 87-90 b.].

Ko'plab davlatlarda xotin-qizlarning siyosiy institutlardagi vakilligi oshib borayotganiga qaramay, ularning real siyosiy ta'sir darajasi va boshqaruv qarorlarini shakllantirishdagi ishtiroki yetarli darajada ta'minlanmagan holatlar ham uchramoqda. An'anaviy ijtimoiy stereotiplar, siyosiy madaniyatning pastligi, institutsional va psixologik to'siqlar xotin-qizlarning siyosiy faolligini cheklovchi omillar sifatida namoyon bo'lmoqda. Ushbu muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish mexanizmlarini ilmiy asosda tahlil qilish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Ayniqsa, davlat boshqaruvi tizimida inklyuzivlik va ochiqlik tamoyillarini mustahkamlash sharoitida xotin-qizlarning rahbarlik lavozimlaridagi ishtirokini kengaytirish masalasi alohida ahamiyatga ega. Ayollarning siyosiy faolligi jamiyatda ijtimoiy adolatni ta'minlash, turli ijtimoiy guruhlar manfaatlarini uyg'unlashtirish hamda davlat hokimiyati faoliyatiga bo'lgan ishonchni oshirishga xizmat qiladi.

Xotin-qizlarning siyosiy faolligi va davlat boshqaruvidagi ishtirokini chuqur ilmiy tadqiq etish, zamonaviy tendensiyalar va milliy tajriba asosida tahlil qilish, amaliy tavsiyalar ishlab chiqish bugungi kunda nafaqat ilmiy, balki muhim ijtimoiy-siyosiy ahamiyatga ega dolzarb masala hisoblanadi.

Quyida "Xotin-qizlarning siyosiy faolligi va davlat boshqaruvidagi ishtiroki" mavzusi uchun ilmiy-uslubda shakllantirilgan "Maqsad va vazifalar" bo'limi keltiriladi.

Zamonaviy jamiyatlarda xotin-qizlarning siyosiy faolligi demokratik boshqaruv tizimining muhim ko'rsatkichlaridan biri hisoblanadi. Siyosiy faollik shaxsning siyosiy jarayonlarda ongli va mas'uliyatli ishtirokini, davlat va jamiyat hayotiga daxldor qarorlarni shakllantirishda faol pozitsiyani egallashini anglatadi. Ushbu jarayonda xotin-qizlarning ishtiroki davlat boshqaruvida inklyuzivlikni ta'minlash, turli ijtimoiy guruhlar manfaatlarini muvozanatlash va ijtimoiy adolat tamoyillarini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Xotin-qizlarning davlat boshqaruvidagi ishtiroki, avvalo, qonun chiqaruvchi va ijro etuvchi hokimiyat organlarida, mahalliy boshqaruv tizimida hamda siyosiy partiyalar faoliyatida namoyon bo'ladi. Ayollarning parlament va mahalliy kengashlardagi vakilligi ijtimoiy masalalarga, xususan, ta'lim, sog'liqni saqlash, oila va ijtimoiy himoya sohalariga doir qarorlarning sifatini oshirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bilan birga, ayollar rahbarlik lavozimlarida bo'lishi davlat boshqaruvi madaniyatining insonparvarlik va ijtimoiy mas'uliyat tamoyillari asosida rivojlanishiga zamin yaratadi [5, 1450-1452 b].

Siyosiy faollikning shakllanishida xotin-qizlarning ta'lim darajasi va huquqiy ongi muhim omil hisoblanadi. Ta'limli va siyosiy jihatdan xabardor ayollar davlat boshqaruvida faol ishtirok etish imkoniyatiga ega bo'lib, siyosiy qarorlar qabul qilish jarayonida o'z pozitsiyasini asosli ravishda ifoda etadi. Shu bois ta'lim tizimida gender tengligini ta'minlash va siyosiy madaniyatni yuksaltirish xotin-qizlar faolligini oshirishning muhim sharti sanaladi.

Biroq ko'plab jamiyatlarda xotin-qizlarning siyosiy faolligini cheklovchi muammolar saqlanib qolmoqda. An'anaviy ijtimoiy stereotiplar, siyosiy institutlarga ishonchning pastligi, oilaviy va kasbiy majburiyatlar o'rtasidagi muvozanat masalalari ayollarning siyosiy jarayonlarda faol ishtirok etishiga to'sqinlik qiluvchi omillar sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun davlat siyosatida gender yondashuvini kuchaytirish, ayollar yetakchiligini qo'llab-quvvatlash va fuqarolik jamiyati institutlari faoliyatini rivojlantirish zarur.

Zamonaviy sharoitda raqamli texnologiyalar va axborot makonining kengayishi xotin-qizlar siyosiy faolligi uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Ijtimoiy tarmoqlar, onlayn platformalar va jamoatchilik muhokamalari ayollarning o'z fikrini erkin bildirishiga, siyosiy tashabbuslarda ishtirok etishiga xizmat qilmoqda. Bu holat siyosiy faollikning an'anaviy shakllari bilan bir qatorda yangi, innovatsion ko'rinishlarning paydo bo'lishiga olib kelmoqda [1, 242].

Umuman olganda, xotin-qizlarning siyosiy faolligi va davlat boshqaruvidagi ishtiroki jamiyatning demokratik rivojlanish darajasini belgilovchi muhim omil hisoblanadi. Ayollarning siyosiy jarayonlardagi faol ishtiroki davlat hokimiyati faoliyatining samaradorligini oshirish, ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash va jamiyat taraqqiyotining ustuvor yo'nalishlarini belgilashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Mustaqillik yillarida O'zbekistonda demokratik huquqiy davlat va kuchli fuqarolik jamiyatini barpo etish jarayonida xotin-qizlarning siyosiy faolligi va davlat boshqaruvidagi ishtirokini kengaytirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi. Gender tengligini ta'minlash, ayollarning ijtimoiy-siyosiy hayotdagi o'rnini mustahkamlash masalasi milliy taraqqiyot strategiyalarida muhim vazifa sifatida belgilandi.

O'zbekiston Respublikasida xotin-qizlarning siyosiy faolligini oshirishga qaratilgan huquqiy asoslar izchil takomillashtirilib kelinmoqda. Konstitutsiyada erkaklar va ayollarning teng

huquqliligi kafolatlangan bo'lib, ushbu tamoyil davlat boshqaruvi tizimida ham izchil amalga oshirilmoqda. So'nggi yillarda qabul qilingan normativ-huquqiy hujjatlar xotin-qizlarning siyosiy, ijtimoiy va iqtisodiy faolligini rag'batlantirishga xizmat qilmoqda. Bu esa ayollarning davlat boshqaruvi organlarida, siyosiy partiyalar va jamoat tashkilotlaridagi ishtirokini kengaytirish uchun muhim institutsional zamin yaratdi [4, 89 b].

O'zbekiston tajribasida xotin-qizlarning siyosiy faolligi, avvalo, parlament va mahalliy vakillik organlaridagi ishtirok orqali namoyon bo'lmoqda. Ayollarning Oliy Majlis palatalari, xalq deputatlari kengashlari tarkibida faoliyat yuritishi ijtimoiy yo'naltirilgan qonunlar qabul qilinishiga, aholi manfaatlarini hisobga olgan holda siyosiy qarorlar ishlab chiqilishiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Xususan, ta'lim, sog'liqni saqlash, oila va bolalar himoyasi, gender tengligi kabi masalalar parlament muhokamalarida ustuvor o'rin egallay boshladi.

Davlat boshqaruvi tizimida xotin-qizlarning ishtiroki ijro etuvchi hokimiyat organlari faoliyatida ham sezilarli darajada ortib bormoqda. Vazirliklar, qo'mitalar, mahalliy hokimiyat organlarida ayollarning rahbarlik va mas'ul lavozimlarga tayinlanishi boshqaruv qarorlarida ijtimoiy mas'uliyat va insonparvarlik tamoyillarining kuchayishiga xizmat qilmoqda. Ayniqsa, mahalliy boshqaruv tizimida xotin-qizlarning faolligi aholi bilan muloqotni mustahkamlash, ijtimoiy muammolarni joyida hal etishda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

O'zbekistonda xotin-qizlarning siyosiy faolligini oshirishda fuqarolik jamiyati institutlarining roli ham alohida e'tiborga loyiqdir. Xotin-qizlar qo'mitalari, nodavlat notijorat tashkilotlari, jamoat fondlari va ijtimoiy harakatlar ayollarning siyosiy madaniyatini yuksaltirish, ularning huquqiy bilimlarini oshirish va liderlik salohiyatini rivojlantirishga xizmat qilmoqda. Ushbu institutlar ayollarning jamiyat va davlat o'rtasidagi muloqotda faol subyekt sifatida shakllanishiga yordam bermoqda.

Shu bilan birga, O'zbekiston jamiyatida xotin-qizlarning siyosiy faolligini cheklovchi ayrim muammolar ham mavjud. An'anaviy ijtimoiy qarashlar, oilaviy mas'uliyatlarning yuqoriligi, siyosiy faoliyatga nisbatan ehtiyotkor munosabat ayrim hollarda ayollarning davlat boshqaruvidagi ishtirokini cheklab kelmoqda. Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun gender madaniyatini yuksaltirish, ayollarning siyosiy yetakchiligini qo'llab-quvvatlash va ularning kasbiy hamda oilaviy faoliyatini uyg'unlashtirish mexanizmlarini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega.

So'nggi yillarda raqamli texnologiyalar va ochiq axborot siyosatining rivojlanishi O'zbekistonda xotin-qizlar siyosiy faolligi uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Elektron murojaatlar, onlayn jamoatchilik muhokamalari, ijtimoiy tarmoqlar orqali ayollar o'z ijtimoiy-siyosiy pozitsiyasini erkin ifoda etish imkoniyatiga ega bo'lmoqda. Bu holat siyosiy faollikning yangi shakllarini yuzaga keltirib, davlat boshqaruvida jamoatchilik ishtirokini kengaytirmoqda [6, 143 b.].

O'zbekiston misolida xotin-qizlarning siyosiy faolligi va davlat boshqaruvidagi ishtiroki izchil rivojlanib borayotgan jarayon hisoblanadi. Ayollarning siyosiy qarorlar qabul qilishdagi faol ishtiroki demokratik islohotlarning chuqurlashuviga, ijtimoiy adolat va barqaror rivojlanish tamoyillarining amalda ta'minlanishiga xizmat qilmoqda.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, zamonaviy jamiyatlarda xotin-qizlarning siyosiy faolligi va davlat boshqaruvidagi ishtiroki demokratik rivojlanishning muhim ko'rsatkichlaridan biri hisoblanadi. O'zbekiston misolida olib borilgan tahlil ayollarning siyosiy jarayonlardagi faolligi izchil oshib borayotganini, bu jarayon davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylanganini tasdiqlaydi. Gender tengligini ta'minlashga qaratilgan huquqiy va institutsional islohotlar xotin-qizlarning davlat boshqaruvi tizimidagi ishtirokini kengaytirish uchun mustahkam asos bo'lib xizmat qilmoqda. Xotin-qizlarning parlament, mahalliy vakillik organlari hamda ijro etuvchi hokimiyat tizimidagi ishtiroki ijtimoiy yo'naltirilgan qarorlar qabul qilinishiga, aholi manfaatlarini hisobga olgan holda davlat siyosatini amalga oshirishga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Ayniqsa, ta'lim, sog'liqni saqlash, ijtimoiy himoya va oila institutiga oid masalalarning davlat boshqaruvi kun tartibida ustuvor o'rin egallay boshlagani ayollarning siyosiy faolligi bilan chambarchas bog'liqdir.

Tadqiqot davomida xotin-qizlarning siyosiy faolligini to'liq ro'yobga chiqarishga to'sqinlik qiluvchi muammolar mavjudligi ham aniqlandi. An'anaviy stereotiplar, siyosiy madaniyatning yetarli darajada rivojlanmaganligi, oilaviy va kasbiy mas'uliyatlar o'rtasidagi muvozanat masalalari ayollarning davlat boshqaruvidagi ishtirokini cheklovchi omillar sifatida namoyon bo'lmoqda. Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun gender madaniyatini yuksaltirish, ayollar yetakchiligini qo'llab-quvvatlash va ularning siyosiy faoliyatini rag'batlantiruvchi mexanizmlarni yanada takomillashtirish zarur.

O'zbekistonda xotin-qizlarning siyosiy faolligi va davlat boshqaruvidagi ishtirokini kengaytirish jamiyatning demokratik rivojlanishiga, ijtimoiy adolat va barqaror taraqqiyot tamoyillarining amalda ta'minlanishiga xizmat qiladi. Shu bois mazkur yo'nalishdagi ilmiy tadqiqotlar va amaliy chora-tadbirlarni izchil davom ettirish, xotin-qizlarni jamiyat va davlat boshqaruvida faol subyekt sifatida shakllantirish muhim ijtimoiy-siyosiy ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Sharipov, A., Z. (2020). Social stratification processes and social cooperation during globalization. Scientific Bulletin of Namangan State University, 2(4), 240-247.
2. Karimova, L., M. (2024). Optimal ways to improve women's social mobility mechanisms. Web of Scientists and Scholars: Journal of Multidisciplinary Research, 2(6), 87-90.
3. Karimova, L. (2025). Social mobility of women in Uzbekistan. Модели и методы в современной науке, 4(6), 148-152.

4. Karimova L. M. (2024). Optimal ways to improve women's social mobility mechanisms. *Web of Scientists and Scholars: Journal of Multidisciplinary Research*, 2(6), 87-90.
5. Mukhlisa, A., Amanovna, H., A. (2023). Social psychological mechanisms of working with disordered youth. *Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities*, 11(4), 1448-1452.
6. Шарипов, А., Мухаммадиева, Г. И. (2019). Some theoretical aspects moral and legal education of schoolchildren. *Ученые записки Худжандского государственного университета им. академика Б. Гафурова. Гуманитарные науки*, 3(60), 141-144.
7. Sharipov, A., A. (2022). Philosophical aspect of the new innovation and investment environment: Philosophical aspect of the new innovation and investment environment. *Buxoro davlat universitetining Pedagogika instituti jurnali*, 2(2). 43-52.